

2 BASİT İSKONTO

İskonto: Genel olarak iskonto, vadesinden önce ödenen bir para üzerinden yapılan kesintidir.

İşletmeler arasında yapılan kredili alışverişlerde borçlunun belli bir tarihte alacaklıya ya da onun bildireceği kimseye belli bir miktardaki ödeyeceği bir belgedir. Bu belgeye ticaret senedi veya bono denir. Senedi elinde bulunduran senedin vade tarihini bekleyerek alacağını tahsil edebileceği gibi vade tarihinden önce de bir finans grubuna giderek senedini paraya dönüştürebilir. Senedin vade tarihinden önce paraya çevrilmesi bir iskonto işlemidir.

Faiz işlemlerinde olduğu gibi iskonto işlemlerinde de basit ve bileşik iskonto yöntemleri kullanılabilir. Genellikle kısa vadeli işlemlerde basit iskonto, uzun vadeli işlemlerde bileşik iskonto kullanılır.

Nominal Değer: Senedin(bononun) üzerinde yazılı olan değerdir. Senet faiz şartı taşııyorsa nominal değer vade değeri ya da kredi değeri ile aynıdır.

Kredi Değeri: Senedinn vade değeri de denilen kredi değeri, vade tarihinde ödenmesi taahhüt edilen borç miktarıdır.

Peşin Değer: Borcun vade tarihinden önce paraya çevrilmesi tarihinde, bu işleme başvuru tarihinde borcun ödenmesi gereken tarih arasındaki faizin vade değerinden çıkarılmasıyla bulunan değerdir.

İskonto Tutarı: Vade tarihinden önce paraya çevrilen senedin kredi değerinden düşülmek üzere vade tarihine kadar ki süre için hesaplanan faiz tutarına iskonto tutarı denir.

İskonto Oranı: İskonto tutarının hesabında uygulanan faiz oranına iskonto oranı denir.

Vade Tarihi: Borcun ödenmesinin gerektiği ve senedin üzerinde yazılı olan tarihtir.

Vade: Senedin düzenlendiği veya senedin paraya çevrildiği tarih ile vade tarihi arasındaki süreye, senedin vadesi denir. Vade tarihi sabit kaldığı halde senedin vadesi hergün değişecektir. Senedin vadesi düzenlendiği tarihte en uzun olup zamanla kısalarak vade tarihinde sıfır olur.

2.1 İskonto Tutarının Dış İskonto Yöntemine Göre Hesaplanması

İskonto tutarı senedin vade değeri üzerinden hesaplanıyorsa bu yönteme dış iskonto yöntemi ya da banka iskonto yöntemi denir. Bu yöntemde gerçek iskonto oranı uygulanan iskonto oranından daima daha yüksektir. Bir başka deyişle senedin dış iskontoyla kırdırılmasıyla senedin peşin değeri iç iskontoya göre daha düşük olacaktır. İskonto tutarı senedin peşin değeri üzerinden hesaplanıyorsa bu yönteme iç iskonto yöntemi denir.

D_d : Dış iskonto ya da banka iskonto tutarı

S : Senedin kredi değeri ya da vade değeri

d_d : Dış iskonto oranı

t : süre

P_d : Senedin peşin değeri

$$D_d = S d_d t$$

$$S = P_d + D_d$$

$$P_d = S - D_d$$
$$= S - S d_d t$$

$$P_d = S (1 - d_d t)$$

$$S = \frac{P_d}{1 - d_d t}$$

$$D_d = S - P_d$$

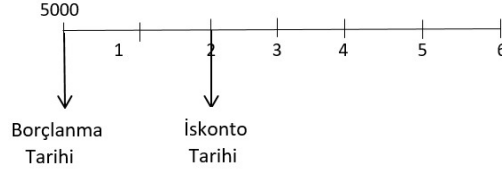
2.1.1 Faiz Taşıyan Bonoların Dış İskontoya Göre İskonto Edilmesi

Borç senetleri faiz taşıyabilir. Bonoların üzerine gerektiği durumlarda faiz şartı konulabilmektedir. Faiz oranının bono ve poliçelerde gösterilmesi gerekir.

Borç senedi faiz taşıdığı anda iskonto işlemi yapılmadan önce borcun vadeli (kredi) değerini hesaplamak gerekir.

Örnek: Bir kişinin %5 faiz ve 6 ay vadeli 5000 TL değerinde bir senedi olsun. 2 ay sonra senedi elinde bulunduran işletme, senedi kırdırarak isterse, iskonto oranı %7 olduğuna göre dış iskonto yöntemini kullanarak işletmenin eline geçecek parayı bulunuz.

Çözüm:

$$\begin{aligned} S &= P(1 + rt) \\ &= 5000 \times \left(1 + 0.05 \times \frac{6}{12}\right) \\ &= 5125 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} P_d &= S(1 - d_d t) \\ &= 5125 \times \left(1 - 0.07 \times \frac{4}{12}\right) \\ &= 5005.42 \end{aligned}$$

2.1.2 Faiz Taşımayan Bonoların Dış İskontoya Göre İskonto Edilmesi

Faiz taşımayan borç senetlerinde senedin üzerindeki yazılı değer o senedin vade sonundaki değeridir. Dolayısıyla bu senetlerin paraya dönüştürülmesinde iskonto-lama bu değer üzerinden yapılır.

Örnek: Bir işletme elinde 5 ay vadeli 3000 TL nominal değerli bir senedi %8 iskonto oranı üzerinden 1 ay sonra kırdırırsa eline ne kadar para geçer?

Çözüm:

$$\begin{aligned} P_d &= S(1 - d_d t) \\ &= 3000 \times \left(1 - 0.08 \times \frac{4}{12}\right) \\ &= 2920\text{TL} \end{aligned}$$

2.2 İskonto Tutarının İç İskonto Yöntemine Göre Hesaplanması

İç iskonto iskonto peşin değer üzerinden hesaplanır. İç iskonto peşin değer üzerinden hesaplandığında önce peşin değer bulunması gerekir.

D_i : İç iskonto tutarı
 S : Senedin kredi değeri ya da vade değeri
 d_i : İç iskonto oranı
 t : süre
 P_i : Senedin iç iskontoya göre peşin değeri

$$D_i = P_i d_i t$$

$$\begin{aligned} S &= P_i + D_i \\ S &= P_i + P_i d_i t \\ &= P_i (1 + d_i t) \end{aligned}$$

$$S = P_i (1 + d_i t)$$

$$P_i = \frac{S}{1 + d_i t}$$

$$D_i = S - P_i$$

2.2.1 Faiz Taşıyan Bonoların İç İskontoya Göre İskonto Edilmesi

Borç senedi faiz taşıdığına senedin öncelikle vade değerini bulmak gerekir. Daha sonra senedin kırdırılma günündeki değeri ve buna uygun olarak da iskonto tutarı hesaplanır.

Örnek: Bir kişinin %5 faiz ve 6 ay vadeli 5000 TL değerinde bir senedi olsun. 2 ay sonra senedi elinde bulunduran işletme, senedi kırdırmak isterse, iskonto

oranı %7 olduğuna göre iç iskonto yöntemini kullanarak işletmenin eline geçecek parayı bulunuz.

Çözüm:

$$S = P(1 + rt) = 5000 \times \left(1 + 0.05 \times \frac{6}{12}\right) = 5125$$

$$P_i = \frac{S}{1 + d_i t} = \frac{5125}{1 + 0.07 \times \frac{4}{12}} = 5008.14\text{TL}$$

2.2.2 Faiz Taşımayan Bonoların İç İskontoya Göre İskonto Edilmesi

Borç senedi faiz şartı taşııyorsa üzerinde yazılı olan değer o senedin kredi değeridir. Bu senetlerin paraya dönüştürülmesinde ayrıca faiz hesabı yapılmaz.

Örnek: Bir işletme elinde 5 ay vadeli 3000 TL nominal değerli bir senedi %8 iskonto oranı üzerinden 1 ay sonra kırdırırsa eline ne kadar para geçer?

Çözüm:

$$\begin{aligned} P_i &= \frac{S}{1 + d_i t} = \frac{3000}{1 + 0.08 \times \frac{4}{12}} \\ &= 2922.08\text{TL} \end{aligned}$$

2.3 Dış ve İç İskontonun Karşılaştırılması

Dış iskonto kredi değeri üzerinden hesaplandığı için iç iskontodan daha büyüktür. Senet işlemlerinde genellikle dış iskonto kullanılır. Bunun nedeni dış iskontonun hesaplanmasının, iç iskontonun hesaplanmasından daha kolay ve kredi veren açısından daha avantajlı olmasıdır. İç iskonto tutarı dış iskontoya göre daha doğru ve adil bir yöntemdir. Borçluyu daha fazla faiz ödemek zorunda bırakmaz.

KAYNAKLAR

Aydın, N. (2009). *Finans Matematiđi*. Detay Yayıncılık.

Başkaya, Z. (2012). *Finans Matematiđi*. Ekin Kitabevi Yayınları.

Kellison, Stephen. G. (2009). *The Theory of Interest* (3rd Edition) . McGraw Hill, New York.

Korkmaz, T., & Pekkaya, M. (2012). *Excel Uygulamalı Finans Matematiđi*. Ekin Basım Yayın Dağıtım.